

Ocena korzystania z treści seksualnych dostępnych w internecie przez osoby cierpiące na schizofrenię.

Doniesienie wstępne z anonimowych badań kwestionariuszowych

The evaluation of putting to use the internet sexual contents by schizophrenia patients. A preliminary report on anonymous questionnaire survey

Mona Abd El Aal¹, Aleksandra Jodko², Andrzej Kokoszka³

¹Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej

²Poradnia Seksuologiczna i Patologii Współżycia, Centrum Psychoterapii Samodzielnego Wojewódzkiego Zespołu Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie

³II Klinika Psychiatryczna Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Streszczenie

Wstęp. Przedmiotem pracy jest prezentacja wstępnych wyników badania Internetowej Aktywności Seksualnej osób z diagnozą schizofrenii.

Materiał i metody. W badaniu zastosowano kwestionariusz (stworzony na podstawie klasyfikacji ICD-10) zawierający opisy zaburzeń seksualnych oraz pytania dotyczące treści oglądanych w internecie i ocenę wpływu korzystania z internetu na życie seksualne.

Wyniki. Wśród osób korzystających z internetu 71,6% deklaroowało, że oglądają zawarte w nim treści seksualne, rozładowując swoje niezaspokojone potrzeby seksualne. Ustalono częstotliwość korzystania z treści prezentujących bodźce charakterystyczne dla zaburzeń preferencji seksualnych oraz ocenę badanych dotyczącą pozytywnych i negatywnych skutków korzystania z treści seksualnych w internecie (możliwość zaspokojenia popędu — uzależnienie).

Wnioski. Istnieje potrzeba dalszych badań dotyczących korzyści i zagrożeń wynikających z korzystania z treści pornograficznych w internecie przez osoby z diagnozą schizofrenii.

Seksuologia Polska 2008; 6 (1): 21–25

Słowa kluczowe: schizofrenia, Internetowa Aktywność Seksualna, uzależnienie od internetu

Abstract

Background. Sexual activity in schizophrenia may constitute an indirect and direct effect of social functioning, limited ability to control impulses and defect symptoms such as loss of interests and anhedonia. The aim of this paper is to present preliminary results of the study on Online Sexual Activity of schizophrenia patients.

Material and methods. A Sexuological Questionnaire was used in the study. The tool (created on the basis of ICD-10 criteria) enables to diagnose sexual dysfunctions and disorders as well as the contents observed on the internet and the evaluation of its effects on the study participants' sex life.

Adres do korespondencji: mgr Mona Abd El Aal
Poradnia Seksuologiczna i Patologii Współżycia
ul. Dolna 42, 00–774 Warszawa
tel.: (022) 841 04 95

Nadesłano: 10.06.2008

Przyjęto do druku: 30.06.2008

Results. 71,6% of the respondents declared that they visit the sites with sexual content and used them to satisfy their sexual drive. The results pointed to a frequency of visiting the sites presenting contents connected to specific disturbed sexual preferences and the positive and negative effects of visiting pornography sites — as seen by the participants of the study (the fulfillment of sexual drive, addiction).

Conclusions. There is a need to continue the studies on benefits and risks resulting from using the sexually-oriented sites by patients with schizophrenia.

Polish Sexology 2008; 6 (1): 21–25

Key words: schizophrenia, Online Sexual Activity, internet addiction

Wstęp

Odbývająca się za pośrednictwem internetu działalność o zabarwieniu seksualnym w literaturze przedmiotu nosi nazwę *Online Sexual Activity* (OSA) (IAS, Internetowa Aktywność Seksualna) [1].

Korzystanie z treści seksualnych w internecie oraz nawiązywanie za pomocą sieci wirtualnych kontaktów erotycznych zyskało miano „cyberseksu” definowanego jako:

- erotyczne interakcje odbywające się za pośrednictwem przekazu cyfrowego, ze specyficznym ograniczeniem sensoryczności (czyli oddziaływaniem na mniejszą ilość zmysłów niż realny kontakt seksualny) [2];
- zachowania zastępcze, podejmowane za pomocą komputera, składające się ze szczegółowego opisu słownego, którym towarzyszy podniecenie seksualne prowadzące do osiągnięcia orgazmu [3];
- „aktywność seksualną uprawianą za pomocą komputera, obejmującą erotyczne gry, pornografię, nawiązywanie znajomości, pobudzanie drugiej osoby pośrednio lub bezpośrednio dzięki użyciu elektrod, zachowania masturbacyjne, kreowanie rzeczywistości wirtualnej” [4].

Cele angażowania się w Internetową Aktywność Seksualną są różnorodne, jednak coraz częściej na pierwszy plan wysuwają się te zorientowane na poszukiwanie pomocy, poszukiwanie partnera oraz psychologiczne i seksuologiczne — mające na celu zaspokojenie potrzeb, których realizacja nie jest możliwa w realnym kontakcie, badanie własnej tożsamości lub orientacji seksualnej [1].

Wirtualny seks stwarza możliwości zwłaszcza tym grupom osób, których prawa do swobodnej ekspresji seksualnej są ograniczone — ludziom starszym, niepełnosprawnym, chorym. Internetowa Aktywność Seksualna jest więc dla wielu osób szansą wyrażenia swojej płciowości, nawiązywania znaczących intymnych relacji i zaspokojenia potrzeb emocjonalnych i seksualnych.

Aktywność seksualna osób chorych na schizofrenię należy do słabo zbadanych zagadnień. Brak ak-

tywności seksualnej w schizofrenii może być pośrednim lub bezpośrednim efektem problemów w funkcjonowaniu społecznym, ograniczonej zdolności kontrolowania impulsów oraz objawów ubytkowych, takich jak brak zainteresowań i anhedonia. Na podstawie wyników badań wskazuje się, że wśród mężczyzn nawet w okresie przed wystąpieniem psychozy brak zainteresowań w nawiązywaniu kontaktów seksualnych jest częstszy niż wśród zdrowych mężczyzn [5], powody takiego stanu rzeczy nie są jednak znane. W przeciwieństwie do negatywnych stereotypów, na podstawie wyników badań wskazuje się, że zdaniem osób ze schizofrenią ich potrzeby „osobistego związku” należą do najbardziej niezaspokojonych [6].

Nie bez znaczenia jest również fakt częstego występowania dysfunkcji seksualnych jako niepożądanego objawu stosowania neuroleptyków. Na podstawie wyników badań wskazuje się, że występują one u około 80–90% leczonych tradycyjnymi neuroleptykami [7]. U mężczyzn 30–60% z nich stanowią zaburzenia osiągnięcia i utrzymania erekcji oraz spontaniczny, przedwczesny lub opóźniony, wytrysk [8]. Ponadto stosunkowo częste jest u mężczyzn osłabienie pożądania oraz zmniejszona zdolność przeżywania orgazmu, a wśród kobiet — zmniejszone pożądanie, trudności w osiąganiu orgazmu oraz zmniejszona zdolność jego przeżywania. Stosowane w schizofrenii leki mogą ponadto powodować suchość pochwy, atrofię i wtórna do nich bolesność w trakcie stosunku.

Takie działania niepożądane jak sedacja czy przyrost masy ciała mogą również w niespecyficzny sposób prowadzić do zmniejszenia zainteresowań seksualnych; objawy pozapiramidowe mogą utrudniać aktywność seksualną (np. precyzyjne ruchy); hiperprolaktynemia polekowa zmniejsza stężenie testosteronu, a przez to aktywność seksualną.

Omówione powyżej doniesienia wskazują, że osoby ze schizofrenią, mimo odczuwania potrzeb seksualnych napotykają liczne trudności w ich zaspokajaniu.

Celem badania były:

1. Wstępna ocena częstości wykorzystywania treści seksualnych dostępnych w internecie do zaspoko-

kajania potrzeb seksualnych przez osoby ze schizofrenią.

2. Wstępna ocena treści seksualnych wykorzystywanych przez osoby ze schizofrenią oraz weryfikacja, na ile oglądane treści mają parafilny charakter i mogą stanowić materiał do zaspokajania potrzeb charakterystycznych dla zaburzeń preferencji seksualnych.

Materiał i metody

Badanie było w pełni anonimowe. Uczestniczyło w nim 57 pacjentów warszawskich i podwarszawskich dziennych oddziałów psychiatrycznych — 25 kobiet i 31 mężczyzn od 20. do 71. roku życia ($M = 44,16$; $SD = 11,90$). Wśród badanych osób 44,6% miało partnera w ciągu ostatnich 6 miesięcy, z czego 25% mieszkało ze swoim partnerem w czasie badania.

Dostęp do internetu zadeklarowało 37,5% ($n = 21$) wszystkich badanych, w tym 5 kobiet i 16 mężczyzn i to oni są podmiotem części badania prezentowanego w niniejszym doniesieniu. Wiek osób korzystających z internetu był istotnie niższy od pozostałych badanych ($u = 168,5$; $p < 0,05$). Osoby pozostające w stałym związku partnerskim częściej deklarują oglądanie treści erotycznych w internecie ($u = 26$; $p < 0,05$).

Badanie przeprowadzono za pomocą Kwestionariusza Seksuologicznego stworzonego na podstawie Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób (ICD-10, *International Classification of Diseases and Related Health Problems, tenth revision*) [9]. Kwestionariusz składał się z części A — metryczki zawierającej pytania dotyczące płci, wieku, lat leczenia, wykształcenia, posiadania partnera w ciągu ostatnich 6 miesięcy i osób zamieszkujących wspólnie z badaną osobą, oraz części B, która zawierała dwanaście pytań odnoszących się do dysfunkcji seksualnych, dwa dotyczące zaburzeń identyfikacji płciowej, trzynaście związanych z zaburzeniami preferencji seksualnych oraz trzy związane z orientacją seksualną; część C kwestionariusza dotyczyła częstotliwości korzystania z internetu, charakteru oglądanych treści oraz stosunku badanych osób do wpływu treści oglądanych w internecie na ich życie seksualne. Wszystkie pytania dotyczyły ostatnich 6 miesięcy.

Badanie przeprowadzano w kilkusobowych grupach po wcześniejszym podpisaniu przez pacjentów kwestionariusza świadomej zgody i zapoznaniu się przez nich z informacjami na temat badania. Diagnozowani mieli możliwość omówienia wszelkich wątpliwości oraz tematów szczególnie ich poruszających po skończonym badaniu.

Wyniki

Wśród badanych korzystających z internetu 71,5% (2 kobiety i 13 mężczyzn) deklarowało, że rozładowuje on ich niezaspokojone potrzeby seksualne, korzystnie wpływając na ich samopoczucie. Jedna z pięciu badanych kobiet i 1/4 mężczyzn ($n = 4$) mających kontakt z treściami erotycznymi w internecie zaznaczyło, że zmniejsza to ich ochotę na poszukiwanie satysfakcjonujących kontaktów seksualnych w realnym życiu. Żadna z badanych kobiet nie wskazała na objawy uzależnienia od przeglądania zawartych w nim treści erotycznych. Poczucie takiego uzależnienia deklarowało 31% ($n = 5$) badanych mężczyzn.

Najczęstszą treścią seksualną oglądaną w internecie były sceny seksualne z udziałem wielu partnerów (81%), niespełna 20% osób zadeklarowało oglądanie treści o charakterze fetyszystycznym, treści sadomasochistyczne oglądała 1 kobieta i 2 mężczyzn, w obscenicznych rozmowach uczestniczyła 1 kobieta i 1/4 ($N = 4$) badanych mężczyzn. Homoseksualną pornografię oglądało 4 badanych mężczyzn (23,8%) i 1 kobieta (tab. 1).

Dyskusja

Ze względu na fakt, że badanie przeprowadzono na niewielkiej próbie, należy interpretować wyniki z należytą ostrożnością.

Wyniki sugerują, że zaspokajanie potrzeb seksualnych powinno być przedmiotem leczenia psychiatrycznego. W trakcie postępowania z każdym pacjentem z diagnozą schizofrenii należy omawiać jego aktywność seksualną oraz korzyści i ryzyko związane z wykorzystywaniem treści seksualnych zawartych w internecie. Z jednej strony, tego typu aktywność ułatwia zaspokajanie podstawowych potrzeb, z drugiej — może obniżać motywację do ich zaspokajania w kontaktach interpersonalnych oraz przyczyniać się do rozwoju tendencji parafilnych.

Stosunkowo częste oglądanie w internecie treści odpowiadających zaburzeniom preferencji seksualnych (pedofilii, sadomasochizmowi, fetyszyzmowi i transwestytyzmowi) skłania do dalszych badań, mających na celu rozstrzygnięcie, czy jest ono wynikiem zaburzonych preferencji seksualnych czy też kontakt z takimi treściami był przypadkowy. Istotne są również informacje od badanych mężczyzn o poczuciu uzależnienia od korzystania z internetu i potencjalnego obniżenia pożądania własnej partnerki, wskazując bowiem na

Tabela 1. Treści seksualne oglądane w internecie

Treści seksualne oglądane w internecie		Liczba (n) kobiet	Liczba (n) mężczyzn	% korzystających z internetu
Stosunek seksualny z wieloma partnerami	Tak	3	14	81%
	Nie	2	2	19%
Przebieranie się w odzież płci odmiernej	Tak	1	1	9,5%
	Nie	4	15	90,5%
Zakładanie określonej odzieży lub stosowanie rekwizytów	Tak	2	2	19%
	Nie	3	14	81%
Podglądanie innych ludzi w sytuacjach intymnych lub seksualnych	Tak	3	9	57,1%
	Nie	2	7	42,9%
Zdjęcia chłopców przed okresem dojrzewania lub w trakcie	Tak	0	1	4,8%
	Nie	5	15	95,5%
Zdjęcia dziewczynek przed okresem dojrzewania lub w trakcie	Tak	0	0	0%
	Nie	5	16	100%
Zadawanie bólu, zniewalanie lub upokarzanie w trakcie stosunku	Tak	1	2	14,3%
	Nie	4	14	85,7%
Obsceniczne rozmowy	Tak	1	4	9,5%
	Nie	4	15	90,5%
Ocieranie się	Tak	1	1	9,5%
	Nie	4	15	90,5%
Kontakty seksualne ze zwierzętami	Tak	0	0	0%
	Nie	5	16	100%
Widok zwłok lub zmasakrowanego ciała	Tak	0	1	4,8%
	Nie	5	15	95,2%
Sceny homoseksualne	Tak	1	4	23,8%
	Nie	4	12	76,2%

Tabela 2. Ocena wpływu internetu na samopoczucie badanych

Wpływ internetu		Liczba (n) kobiet	Liczba (n) mężczyzn	% z korzystających z internetu
Internet pozwala mi rozładować niezaspokojone potrzeby, co korzystnie wpływa na moje samopoczucie	Tak	2 (40%)	13 (81,3%)	71,4%
	Nie	3 (60%)	3 (18,8%)	28,6%
Czuję się od tego uzależniony, przynajmniej okresowo poświęcam więcej czasu niż bym chciał/a		0 (0%)	5 (31,3%)	25%
Zmniejsza moją ochotę do poszukiwania satysfakcjonujących kontaktów w życiu: powoduje, że mój/moja partner/ka mniej mnie podnieca		1 (25%)	4 (25%)	25%

to, że korzystanie z internetu w celu zaspokajania potrzeb seksualnych może utrudniać nawiązanie i utrzymanie relacji seksualnych w realnej rzeczywistości.

Istotne wydaje się również kontynuowanie badań dotyczących możliwych korzystnych efektów IAS osób cierpiących na schizofrenię, zwłaszcza w kontekście możliwości rozładowania niezaspokojonych potrzeb (co bywa utrudnione przez często występujące w tej grupie dysfunkcje i zaburzenia seksualne) i pozytywnego wpływu na samopoczucie.

Wnioski

1. Pacjenci z diagnozą schizofrenii, postrzegani nierzadko jako osoby mało sprawne poznawczo i aseksualne (ze względu na zaburzenia w relacjach interpersonalnych i wpływ stosowanych leków), często korzystają z internetu i zamieszczanych w nim treści erotycznych.
2. Istotny odsetek osób z diagnozą schizofrenii odwiedza w internecie strony o charakterze parafilnym. Przeprowadzenie dalszych badań powinno umożliwić ocenę, na ile zachowania te są

przypadkowe, a na ile stanowią praktykę mającą na celu zaspokojenie potrzeb charakterystycznych dla zaburzeń preferencji seksualnych.

3. Zasadniczą korzyścią płynącą z możliwości korzystania przez osoby cierpiące na schizofrenię z treści seksualnych znajdujących się w internecie jest możliwość zaspokojenia potrzeb trudnych do zaspokojenia w kontaktach z partnerem lub partnerką.
4. Internet może przyczyniać się również do rozwoju niekorzystnych tendencji — na przykład intensyfikacji tendencji parafilnych lub zmniejszenia motywacji do nawiązywania kontaktów intymnych.
5. Istnieje potrzeba weryfikacji uzyskanych wyników w badaniach obejmujących większą liczbę osób.

Piśmiennictwo

1. Cooper A., Delmoncio D.L., Griffin-Shelley E., Mathy R.M. Online Sexual Activity: An examination of potentially problematic behaviors. *Sexual Addiction and Compulsivity* 2004; 11: 129–143.
2. Blair C. Netsex. Empowerment through discourse. W: Ebo B. (red.). *Cyberghetto of cybertopia? Race, class and gender on the internet*. CT: Praeger, Westport 1998.
3. Ross M.W., Kauth M.R. Men who have sex with men and the internet: Emerging clinical issues and their management. W: Cooper A. (red.). *Sex and the Internet: A guidebook for clinicals*. Brunner-Routledge, New York 2002.
4. Lew-Starowicz Z. Słownik encyklopedyczny: Miłość i seks. Wydawnictwo Europa, Warszawa 1999; 62: 83–84.
5. Rowlands P. Schizophrenia and sexuality. *Sexual and Marital Therapy* 1995; 10: 47–61.
6. Burns T., Fioritti A., Halloway F., Malm U., Rossler W. Case management and assertive community treatment in Europe. *Psychiatric Services* 2001; 52: 631–636.
7. Macdonald S., Halliday J, MacEwan T. i wsp. Nithsdale Schizophrenia Surveys 24. Sexual Dysfunction. Case-control study. *British Journal of Psychiatry* 2003; 182: 50–56.
8. Segraves R.T. Effects of psychotropic drugs on human erection and ejaculation. *Archives of General Psychiatry* 1989; 46: 275–284.
9. Kokoszka A. Kwestionariusz Problemów Seksualnych. Maszynopis niepublikowany, 2006.